

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรภาครัฐในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในภาคประชาคมอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรภาครัฐในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคมอาเซียน มีวิธีการวิจัย ประกอบไปด้วย ประชากรและตัวอย่าง ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กรอบแนวคิดของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

3.1.1 ขั้นตอนที่ 1 กำหนดตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) จากอำเภอต่าง ๆ ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 25 อำเภอ 207 ตำบล

3.1.2 ขั้นตอนที่ 2 กำหนดตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling) มีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 20 ตำบล และคัดเลือกโดยศึกษาถึงศักยภาพที่จะพัฒนาส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรภาครัฐในระดับอาเซียนได้ โดยมีตำบลที่สนใจประเด็นการส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรภาครัฐในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน จำนวน 5 ตำบล 6 กลุ่มเกษตรกร ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 รายชื่อกลุ่มเกษตรกรที่สนใจประเด็นการส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรภาครัฐ
ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	กลุ่มเกษตรกร
1	สันทราย	ทต.สันป่าเป้า	กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ
2	สารภี	ทต.ชมภู	กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่น ตำบลชมภู
3	สันป่าดอง	อบต.บ้านกลาง	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิต เกษตรบ้านสันกอเกิด
4	สันป่าดอง	ทต.บ้านแม่	กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์
5	สันป่าดอง	อบต.น้ำบ่อหลวง	เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่
6	สันป่าดอง	อบต.น้ำบ่อหลวง	กลุ่มเกษตรกรปลูกถั่วเขียวปลอดภัย

ที่มา: จากการวิจัย

3.2 ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 ประเภทของข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์ในพื้นที่ 25 อำเภอ 6 ชุมชน ทั้งจังหวัดเชียงใหม่

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาศักยภาพชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียนอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) แบบฟอร์มแสดงความประสงค์เข้าร่วมโครงการ
- 2) แบบฟอร์มเพื่อประเมินคัดกรองผู้เข้าร่วมโครงการ
- 3) แบบฟอร์มวิเคราะห์และประเมินผลในส่วนของผลผลิตใช้แบบสำรวจ

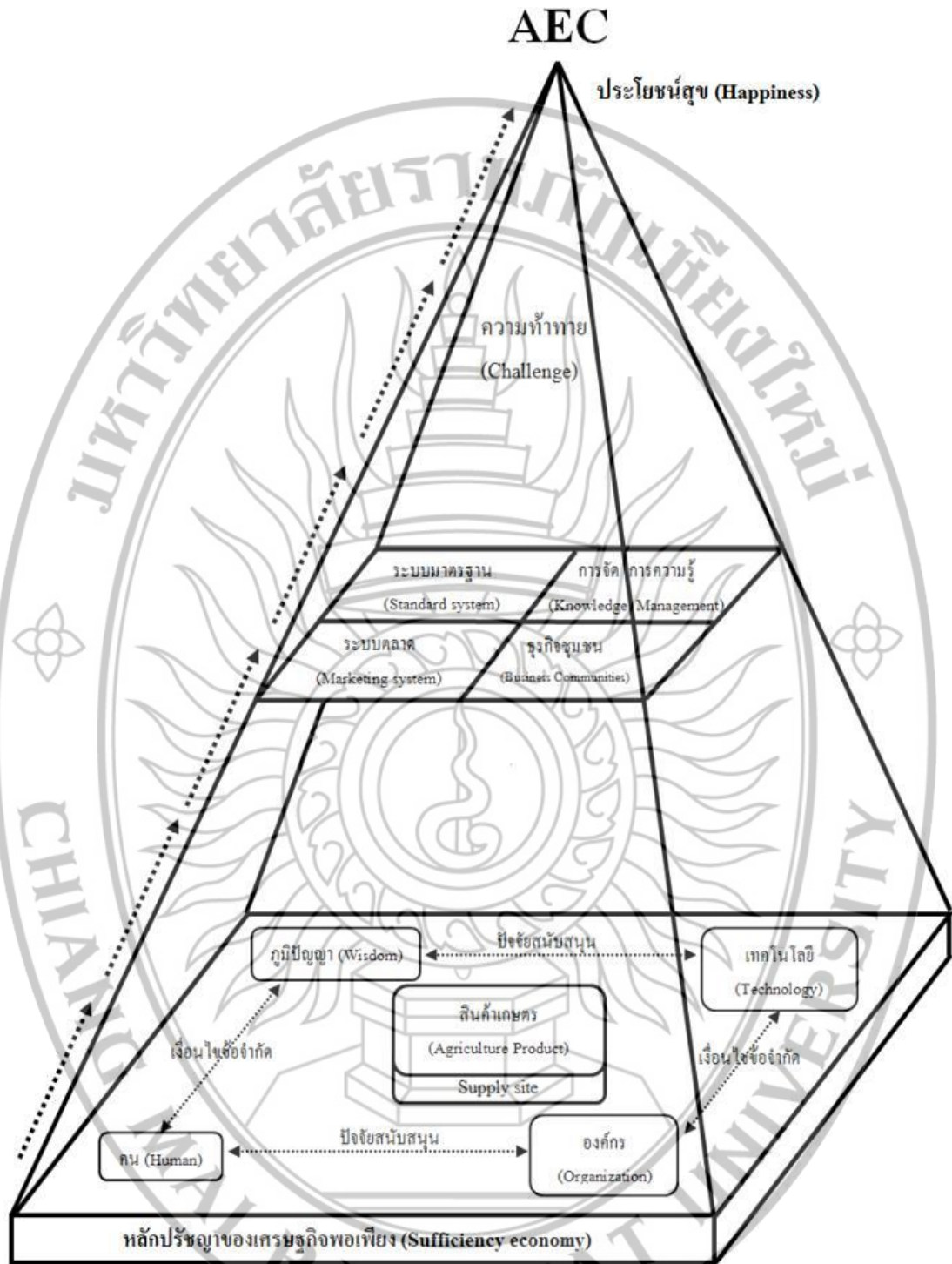
Diamond Model ของ Michael E. Porter

- 4) แบบฟอร์มการประเมิน Focus Group 3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน

3.3 กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน มีกรอบทฤษฎีชุดโครงการ (R&D AGGIE for AEC) ดังภาพที่ 3.1 และมีแผนงานวิจัยดังภาพที่ 3.2 ดังนี้

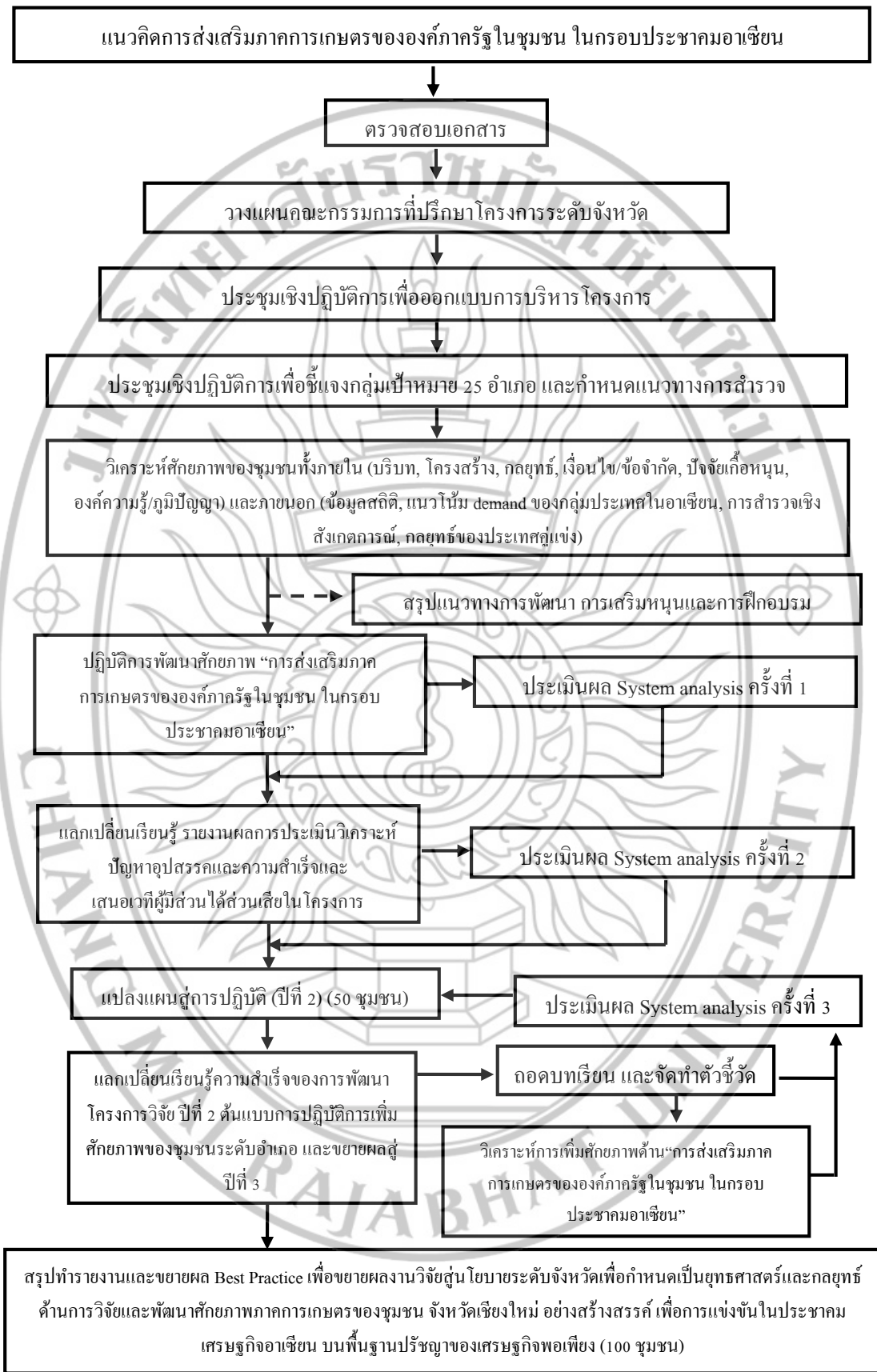

ภาพที่ 3.1 กรอบทฤษฎีชุดโครงการ

จากภาพที่ 3.1 แสดงกรอบทฤษฎีชุดโครงการ “การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (R&D AGGIE for AEC)” โดยการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) เป็นพื้นฐานของการพัฒนาในทุกกระบวนการของโครงการฯ โดยเริ่มจากแนวคิดการพัฒนาคน (Human) ซึ่งเป็นปัจจัยในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาองค์กร (Organization) และเป็นเงื่อนไขข้อจำกัดให้เกิดการต่อยอดภูมิปัญญา (Wisdom) อีกทั้งการพัฒนาองค์กร (Organization) ยังถือเป็นเงื่อนไขข้อจำกัดให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี (Technology) ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอีกด้วย นอกจากนั้นแล้วการต่อยอดภูมิปัญญา (Wisdom) ยังเป็นปัจจัยในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี (Technology) ที่สำคัญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นทั้งปัจจัยสนับสนุนและเงื่อนไขข้อจำกัดในการพัฒนาสินค้าเกษตร (Agriculture Product) ให้ยั่งยืนต่อไป

แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาสินค้าเกษตร (Agriculture Product) และภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีปัจจัย 4 ด้าน ที่เสริมหนุนและควบคู่กันไปในนั้นคือ ระบบมาตรฐาน (Standard system) ระบบตลาด (Marketing system) ความเป็นมาตรฐานของธุรกิจชุมชน (Business Communities) และการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งเป็นความท้าทาย (Challenge) ของภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

ภาพที่ 3.2 กรอบแนวคิดแผนงานวิจัย (3ปี)

จากภาพที่ 3.2 แสดงกรอบแนวคิดแผนงานวิจัยโครงการย่อยที่ 4 การส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์ภาครัฐในชุมชน ในกรอบประชาคมอาเซียน โดยมีกระบวนการ 13 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ตรวจสอบเอกสาร
- 2) วางแผนคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการระดับจังหวัด ได้แก่
 - 1) คุณบุญสม ชัญญานิวัฒน์ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1
 - 2) คุณวิเชียร เชิดชูตระกูลทอง นายกสสมาคม SME แห่งประเทศไทย
 - 3) รศ.ดร.พรหทัย ตันท์วิฑานนท์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย
 - 4) อ.ดร.กัญญาพัสดุ ก่ออมรงเจริญ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 - 5) อ.กมลนัทร นัทรกุล ณ อรุณยา มหาวิทยาลัยพายัพ
 - 6) ผศ.ดร.เขาวเรศ เขาวนพูนผล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - 7) อ.ดร.ภาวินี จันทน์วิจิตร มหาวิทยาลัยพะเยา
 - 8) อ.ดร.พนินท์ เครือไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
 - 9) อ.ดร.สุเทพ นุ่มสาย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
 - 10) อ.ดร.ปิยธิดา เพ็ชรลุประสิทธิ์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
 - 11) คุณอุทัยวรรณ มินสุวรรณ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่
 - 12) คุณธีรยุทธ อินตะเสน ผจก.โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ
 - 13) คุณประจวบ สวัสดิ์ประสงค์ สำนักงาน ปปช.เชียงใหม่ เขต 5 (เชียงใหม่)
 - 14) คุณจงรักษ์ พันธุ์ไชยศรี กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 - 15) คุณวิชุดา กันตังวงศ์ กลุ่มแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจการเกษตร
 - 16) คุณศักดิ์ดำเนิน นนทักิต เศรษฐกรชำนาญการ
 - 17) คุณวัฒนา ศรีวิรัช พัฒนาชุมชน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

- 3) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อออกแบบการบริหารโครงการ
- 4) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงกลุ่มเป้าหมาย 25 อำเภอ และกำหนดแนวทางการสำรวจ
 - 5) วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนทั้งภายใน (บริบท, โครงสร้าง, กลยุทธ์, เงื่อนไข/ข้อจำกัด, ปัจจัยเกื้อหนุน, องค์ความรู้/ภูมิปัญญา) และภายนอก (ข้อมูลสถิติ, แนวโน้ม demand ของกลุ่มประเทศในอาเซียน, การสำรวจเชิงสังเกตการณ์, กลยุทธ์ของประเทศคู่แข่ง)
 - 6) การสรุปแนวทางการพัฒนา การเสริมหนุนและการฝึกอบรมเพื่อนำไปสู่ปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพ “การส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรรัฐในชุมชน ในกรอบประชาคมอาเซียน”
 - 7) ประเมินผล System analysis ครั้งที่ 1
 - 8) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รายงานผลการประเมินวิเคราะห์ ปัญหาอุปสรรคและความสำเร็จและเสนอเวทีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ
 - 9) ประเมินผล System analysis ครั้งที่ 2
 - 10) แปลงแผนสู่การปฏิบัติ (ปีที่ 2) (50 ชุมชน)
 - 11) ประเมินผล System analysis ครั้งที่ 3
 - 12) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความสำเร็จของการพัฒนาโครงการวิจัย ปีที่ 2 ต้นแบบการปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพของชุมชนระดับอำเภอด้วยการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน และขยายผลสู่ปีที่ 3 โดยมีการถอดบทเรียน จัดทำตัวชี้วัด และการวิเคราะห์การเพิ่มศักยภาพด้าน “การส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรรัฐในชุมชน ในกรอบประชาคมอาเซียน” พร้อมทั้งประเมินผล System analysis ทั้ง 3 ครั้ง
 - 13) สรุปทำรายงานและขยายผล Best Practice เพื่อขยายผลงานวิจัยสู่นโยบายระดับจังหวัดเพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ด้านการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (100 ชุมชน)

3.4 การวิเคราะห์และประเมินผล

- (1) ใช้การวิเคราะห์และประเมินผลเชิงระบบ System analysis ประกอบด้วย

Input ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายของโครงการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน รวมถึงนักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด

Process ได้แก่ กระบวนการต่าง ๆ ในแต่ละกิจกรรม

Output ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ด้านการพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัด เชียงใหม่ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน ตามตัวชี้วัดของแบบจำลอง Diamond Model ของ Michael E. Porter

(2) ขั้นตอนการประเมินผล

ในการประเมินผลครั้งนี้จะแบ่งการประเมินผลเป็นสองรูปแบบ คือ การประเมินผลในเชิงปริมาณ และการประเมินผลเชิงคุณภาพ

(2.1) การประเมินผลเชิงปริมาณ จะแบ่งออกเป็นสองส่วน

- 1) การหาข้อมูลสถิติจากค่าเฉลี่ยการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง ในลักษณะของสถิติเชิงพรรณนา
- 2) การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาของโครงการประกอบด้วยมิติต่าง ๆ 6 มิติ ได้แก่

2.1) ปัจจัยในการดำเนินงาน (Factor condition)

ปัจจัยในการดำเนินงาน หมายถึงสิ่งที่มีความจำเป็นที่ จะต้องใส่เข้าไปเพื่อให้สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ จำนวน 5 ด้าน

(1) ทรัพยากรมนุษย์ (Human resources) ประกอบไปด้วย

(1.1) แรงงาน

(1.2) ทักษะ ความชำนาญต่าง ๆ ของ

ทรัพยากรมนุษย์

(1.3) ต้นทุนแรงงาน

(1.4) รวมถึงต้นทุนในการจัดการ

(2) ทรัพยากรทางกายภาพของชุมชน (Physical

resources) ประกอบไปด้วย

(2.1) คุณภาพของที่ดิน

(2.2) แหล่งน้ำ

(2.3) สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และที่ตั้ง

ของประเทศ

(3) ทรัพยากรด้านความรู้ (Knowledge resources)

(4) แหล่งเงินทุนต่าง ๆ (Capital resources)

- (5) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure resources)
- (5.1) ระบบขนส่ง
 - (5.2) ระบบสื่อสาร
 - (5.3) ระบบสาธารณสุข
 - (5.4) คุณภาพชีวิตประชาชน
 - (5.5) สถานที่ทำงานและที่อยู่อาศัย
- 2.2) เงื่อนไขด้านความต้องการของตลาด (Demand condition)
- (1) ลักษณะความต้องการของผู้ซื้อในชุมชน/ประเทศ (Home demand composition)
 - (1.1) โครงสร้างของสัดส่วนความต้องการสินค้า (Segment structure of demand)
 - (1.2) ความต้องการของผู้ซื้อ มาตรฐาน และคุณภาพของสินค้า (Sophisticated and demand buyers)
 - (1.3) การคาดการณ์ล่วงหน้าของผู้ซื้อ (Anticipatory buyer needs) - (2) ขนาดความต้องการและรูปแบบของการเติบโต (Demand size and pattern of growth)
 - (2.1) ความต้องการในชุมชน/ประเทศ (Size of home demand)
 - (2.2) จำนวนของผู้บริโภค/ลูกค้า ที่มีความเป็นตัวของตัวเอง (Number of independent buyers)
 - (2.3) อัตราส่วนการเติบโตของความต้องการในชุมชน/ประเทศ (Rate of growth of home demand)
 - (2.4) ความรู้ความต้องการของผู้บริโภคภายในชุมชน/ประเทศ (Early home demand)
 - (2.5) การอิ่มตัวเร็วของสินค้า (Early Saturation) - (3) ความเป็นสากลของความต้องการในประเทศ (Internationalization of domestic demand)

(3.1) การเดินทางและเคลื่อนย้ายของผู้ซื้อ

(Mobile or multinational local buyer)

(3.2) อิทธิพล/ปัจจัยที่มีต่อความต้องการ

ในประเทศ (Influence on foreign needs)

(4) ปัจจัยความต้องการที่เกี่ยวพันกัน (Interplay of demand conditions)

2.3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and supporting industries)

(1) ความได้เปรียบในอุตสาหกรรมผู้ผลิต (Competitive advantage in supplies industries)

(2) ความได้เปรียบในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง (Competitive advantage in related industries)

2.4) กลยุทธ์ขององค์กร โครงสร้าง และการแข่งขัน (Firm Strategy, Structure and Rivalry)

(1) เป้าหมาย (Goal) ได้แก่

(1.1) เป้าหมายองค์กร

(1.2) เป้าหมายบุคลากร

(2) การแข่งขันภายในประเทศ (Domestic rivalry)

2.5) รัฐบาล (Government)

2.6) เหตุสุฉวิสัย หรือโอกาส (Chance)

(2.2) การประเมินผลเชิงคุณภาพ ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ที่เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมาประมวล เพื่อยืนยันหรือเสริมข้อมูลเชิงปริมาณให้มีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น